

חוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א—1951 *

פרק ראשון : מבוא

1. בחוק זה — פירושים
- „שעות עבודה“ פירושו — הזמן שבו עומד העובד לרשות העבודה, לרבות הפסקות קצרות ומוסקמות הניתנות לעובד להחלפת כוח ואויר, חוץ מהפסקות על פי סעיף 20 ;
- „שעות נוספות“ פירושו — שעות העבודה העודפות —
- (א) על התחום שנקבע ליום עבודה בסעיף 2, או על יום עבודה שייקבע על פי סעיף 4, או
- (ב) על התחום שנקבע לשבוע עבודה בסעיף 3, או על שבוע עבודה שייקבע על פי סעיף 4 ;
- „עבודת לילה“ פירושו — עבודה ששתי שעות ממנה, לפחות, הן בתחום השעות שבין 22 ובין 06.00 ;
- „מפקח עבודה“ פירושו — מפקח כמשמעותו בפקודת מחלקת העבודה, 1943 ;
- „מפקח עבודה אזורי“ פירושו — מפקח עבודה שנתמנה על ידי שר העבודה להיות מפקח עבודה אזורי.

פרק שני : שעות העבודה

2. (א) יום עבודה לא יעלה על שמונה שעות עבודה.
- (ב) בעבודת לילה וביום שלפני המנוחה השבועית וביום שלפני חג שהעובד אינו עובד בו, בין על פי חוק ובין על פי הסכם או נוהג, לא יעלה יום עבודה על שבע שעות עבודה.
3. שבוע עבודה לא יעלה על ארבעים ושבע שעות עבודה.
4. (א) שר העבודה רשאי לקבוע בתקנות —
- (1) יום עבודה שתחמו פחות מן הקבוע בסעיף 2 ושבוע עבודה שתחמו פחות מן הקבוע בסעיף 3 — לעבודות מסוימות, אם ראה צורך בכך מטעמים שבבריאות העובד או שבנסיבות העבודה ;
- (2) יום עבודה שתחמו יתר על הקבוע בסעיף 2 ושבוע עבודה שתחמו יתר על הקבוע בסעיף 3 —
- (i) לעבודות מסוימות בחקלאות ועבודות הקשורות במישרים לטיפול בבעלי חיים ;
- (ii) לעבודות במקום שמטפלים בחולים, בבתי-מרקחה, במוסדות החלמה, במוסדות לטיפול בזקנים או בילדים ;
- (iii) לעבודות בבתי אוכל, בבתי מלון ובבתי קפה ;

* נתקבל בכנסת ביום ט' באייר תשי"א (15 במאי 1951) ; הצעת החוק ודברי הסבר נתפרסמו בהצעות חוק 43 מיום ה' בסיון תשי"א (21.5.50), עמ' 157.

¹ ע"ר מס' 1250 מיום 15.2.43, תוס' 1, עמ' 1.

(IV) לשמירה :

(V) לעובדים בשירות המדינה או בשירות רשות מקומית עבודה שאינה תעשייתית, לכולם או לחלק מהם, בעבודות שהן לדעת שר העבודה חיוניות לציבור ושפורטו בתקנות
ובלבד שיום עבודה לא יעלה על עשר שעות עבודה, ושבווע עבודה לא יעלה, בממוצע לתקופה שתיקבע בתקנות, על ארבעים ושבע שעות עבודה.
(ב) על אף האמור בסעיף 2, לא יעלה יום עבודה של עובד חדשי במשק בית פרטי שאינו עובד חלקי, על 10 שעות עבודה ; דין יום עבודה לפי סעיף קטן זה כדין יום עבודה לפי סעיף 2.

שינוי סעיף
הסכם
קולקטיבי

5. (א) אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי, שבו נקבע יום עבודה ארוך משמונה שעות עבודה או שבוע עבודה ארוך מארבעים ושבע שעות, דינם של יום עבודה ושבוע עבודה כאלה כדין יום עבודה ושבוע עבודה לפי הסעיפים 2 ו-3.
שר העבודה לא יתן אישור על פי סעיף קטן זה, אלא אם —

(1) נוכח שבגלל הנסיבות המיוחדות אין לקיים יום עבודה כקבוע בסעיף 2 או שבוע עבודה כקבוע בסעיף 3 ;

(2) המספר הממוצע של שעות העבודה לתקופה שנקבעה בהסכם הקולקטיבי אינו עולה על עשר ליום וארבעים ושבע לשבוע.

(ב) אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי, שבו נקבע לאחד הימים בשבוע יום עבודה שלא למעלה מחמש שעות עבודה ולשני ימים בשבוע יום עבודה שלא למעלה מתשע שעות עבודה, דינם של ימי עבודה כאלה כדין יום עבודה לפי סעיף 2.

איסור העברה
כשעות נוספות

6. העבדת עובד בשעות נוספות אסורה, אם אינה מותרת לפי סעיף 10, או אם לא הותרה לפי סעיף 11.

פרק שלישי : מנוחה שבועית

שעות המנוחה
השבועית

7. (א) לפחות שלושים ושש שעות רצופות לשבוע הן המנוחה השבועית של העובד.
(ב) המנוחה השבועית תכלול —

(1) לגבי יהודי — את יום השבת ;

(2) לגבי מי שאינו יהודי — את יום השבת או את היום הראשון או את היום השני בשבוע, הכל לפי המקובל עליו כיום המנוחה השבועית שלו.

שינוי שעות
המנוחה
השבועית

8. שר העבודה רשאי לקבוע, בתקנות, לעבודות מסוימות, מנוחה שבועית שתחומה פחות משלושים ושש שעות, אך לא פחות מעשרים וחמש שעות רצופות. דין המנוחה השבועית שתיקבע בתקנות לפי סעיף זה כדין המנוחה השבועית לפי סעיף 7.

איסור העברה
במנוחה
השבועית

9. העבדת עובד במנוחה השבועית אסורה, אם לא הותרה לפי סעיף 12.

פרק רביעי : עבודה בשעות אסורות

10. (א) העבדת עובד בשעות נוספות מותרת —

(1) כשתאונה או מאורע בלתי צפוי מראש מחייבים זאת, או כשיש לטפל באופן דחוף במכונות או בציוד, ואינה מותרת אלא במידה הדרושה למניעת הפרעה קשה בתהליך הרגיל של העבודה, או למניעת נזק לגוף או לנכס שאין למנוע אותו בדרך אחרת ;

(2) כשעובדים במשמרות; ובלבד שלא יעבדו יותר משעה נוספת אחת ליום, ושהממוצע לשלושה שבועות לא יעלה על ארבעים ושבע שעות עבודה לשבוע;
(3) בהכנת מאזן שנתי, ברישום מלאי הסחורה ובמכירה שלפני חג; ובלבד שלא יעבדו יותר מארבע שעות נוספות ליום וממאה לשנה.

(ב) הועבד עובד שעות נוספות על פי פסקה (1) של סעיף קטן (א) — תימסר לכל המאוחר למחרת היום הודעה על כך בכתב למפקח עבודה אזורי, ולא ימשיכו בעבודת שעות נוספות, אלא אם נתן המפקח היתר לכך בכתב וקוימו התנאים שבהיתר.

11. שר העבודה רשאי להתיר העבדת עובד בשעות נוספות —

(1) בתקופה שבה קיים במדינה מצב של חירום בתוקף הכרזה לפי סעיף 9 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948,¹ וכן בשעה שצרכי ההספקה והשירותים החיוניים מחייבים זאת, לדעת שר העבודה, או לדעת שר הבטחון, כשהמדובר הוא במקומות עבודה, הנתונים להוראותיו, או שבהם מבצעים הזמנות של צבא-הגנה לישראל;

(2) בשירותים ציבוריים לא-תעשייתיים;

(3) בשמירה;

(4) במקום שבו מטפלים בחולים, בבתי מרקחת, במוסדות החלמה, במוסדות לטיפול בזקנים או בילדים;

(5) בבתי אוכל, בבתי מלון, בבתי קפה, במפעלי תרבות, ספורט ושעשועים;

(6) בעבודת הכנה או גמר שיש לעשותה מחוץ לשעות העבודה הרגילות, ובעבודה שמטבעה היא נעשית לסירוגין ובהפסקות, ועל העובד להיות כל הזמן במקום עבודתו;

(7) בעבודה עונתית או במקרים יוצאים מן הכלל כשיש לחץ עבודה זמני בלתי רגיל.

12. (א) שר העבודה רשאי להתיר העבדת עובד בשעות המנוחה השבועית, או בחלק מהן, אם הוא משוכנע שהפסקת העבודה למנוחה השבועית לכולה או לחלק ממנה, עלולה לפגוע בהגנת המדינה או בבטחון הגוף או הרכוש, או לפגוע פגיעה רבה בכלכלה, בתהליך עבודה או בסיפוק צרכים שהם, לדעת שר העבודה, חיוניים לציבור או לחלק ממנו.

(ב) היתר כללי לפי סעיף קטן (א) לא יינתן אלא על פי החלטת ועדת שרים המורכבת מראש הממשלה, שר הדתות ושר העבודה.

13. שר העבודה רשאי, בצו שפורסם ברשומות או בהודעה מיוחדת, לאסור או להגביל העבדת עובד בשעות נוספות המותרת לפי סעיף 10 (א), להוציא פסקה (1), או שהותרה לפי סעיף 11, אם ראה צורך לעשות כן לשם הגברת התעסוקה.

14. (א) שר העבודה רשאי לקבוע תנאים והגבלות להיתר.

(ב) בהיתר העבדה בשעות נוספות יקבע שר העבודה את תחום השעות הנוספות המותרות.

15. (א) היתר יכול להיות כללי או מיוחד.

(ב) הודעה על מתן היתר כללי ועל התנאים וההגבלות שנקבעו לו וכן הודעה על ביטול היתר כללי או על שינוי התנאים שנקבעו לו, תפורסם ברשומות.

¹ ע"ר מס' 2 מיום י"ב באייר תש"ח (21.5.48), תוס' א', עמ' 1.

היתר העבדה
בשעות נוספות

היתר העבדה
במנוחה
השבועית

שעות נוספות
והגברת תעסוקה

תנאים והגבלות
להיתר

היתר כללי
והיתר מיוחד

היתר מיוחד לא יינתן לתקופה העולה על שתי שנים, ומי שניתן לו ההיתר יציג אותו. הצגה נראית לעין, במקום שבו מעבידים לפיו.

נמול שעות
נוספות

16. (א) הועבד עובד שעות נוספות, ישלם לו המעביד בעד שתי השעות הנוספות הראשונות שבאותו יום שכר עבודה לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ מהשכר הרגיל, ובעד כל שעה נוספת שאחריהן לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ מהשכר הרגיל.

היה שכרו של עובד, כולו או חלקו, לפי כמות התוצרת, ישלם לו המעביד בעד כל יחידה, שנעשתה בשתי השעות הנוספות הראשונות שבאותו יום, שכר עבודה לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ מהשכר המשתלם בעד כל יחידה שנעשתה בשעות העבודה הרגילות, ובעד כל יחידה שנעשתה בשעות הנוספות שלמעלה משתיים — לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ מהשכר המשתלם בעד כל יחידה שנעשתה בשעות העבודה הרגילות.

(ב) היה שכרו של העובד על בסיס של חודש או של תקופה ארוכה יותר, יהא המעביד זכאי ליתן לעובד בעבודה מן העבודות המפורטות בפסקה (2) של סעיף 4 (א) ובסעיף 4 (ב), במקום תשלום שכר לפי סעיף זה, מנוחה של שעה ורבע לפחות תמורת כל שעה משתי השעות הנוספות הראשונות שבאותו יום, ומנוחה של שעה וחצי לפחות תמורת כל שעה נוספת שאחריהן.

נמול עבודה
במנוחה השבועית

17. (א) הועבד עובד בשעות המנוחה השבועית או בחלק מהן:

(1) ישלם לו המעביד בעד שעות אלה שכר עבודה לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ משכרו הרגיל. היה שכרו של העובד, כולו או חלקו, לפי כמות התוצרת, ישלם לו המעביד בעד כל יחידה שנעשתה בשעות המנוחה השבועית שכר עבודה לא פחות מ- $1\frac{1}{2}$ מהשכר המשתלם בעד כל יחידה שנעשתה בשעות העבודה הרגילות;

(2) יתן לו המעביד, במקום שעות המנוחה השבועית שבהן עבד, שעות מנוחה במספר ובזמן שנקבעו בהיתר שלפיו הועבד.

(ב) היה שכרו של העובד על בסיס של חודש או של תקופה ארוכה יותר, יהא המעביד זכאי ליתן לעובד, במקום הגמול לפי פסקה (1) של סעיף קטן (א), מנוחה של שעה וחצי לפחות תמורת כל שעה משעות המנוחה השבועית שבה עבד.

שכר רגיל

18. לענין הסעיפים 16 ו-17 „שכר רגיל“ כולל כל התוספות שמעביד משלם לעובדו.

תקנות בדבר
חישוב הנמול

19. שר העבודה רשאי לקבוע בתקנות הוראות נשלימות בדבר חישוב גמול שעות נוספות וגמול עבודה במנוחה השבועית, לענין הסעיפים 16 ו-17.

פרק חמישי: הפסקות

הפסקות

20. (א) ביום עבודה של שש שעות ולמעלה, תופסק העבודה למנוחה ולסעודה ל- $\frac{1}{4}$ שעה לפחות, ובכלל זה תהיה הפסקה רצופה אחת של חצי שעה לפחות; ביום שלפני המנוחה השבועית וביום שלפני חג הפסקה היא של חצי שעה לפחות.

(ב) הפסקה לפי סעיף קטן (א) לא תעלה על שלוש שעות.

(ג) בעת הפסקה לפי סעיף קטן (א) הנמשכת חצי שעה או יותר רשאי העובד לצאת מהמקום שבו הוא עובד, אלא אם נוכחותו במקום העבודה היא הכרח לתהליך העבודה או להפעלת הציוד והשימוש בו, והעובד נדרש על ידי מעבידו להישאר במקום העבודה, ובמקרה זה ייחשב זמן הפסקה כחלק משעות העבודה.

21. בין יום עבודה למשנהו תחול הפסקה של שמונה שעות לפחות.

עבודת לילה

22. מפעל שעובדים בו במשמרות, לא יועבד בו עובד בעבודת לילה יותר משבוע אחד בתוך שלושה שבועות.

היתר בדבר
הפסקות

23. שר העבודה רשאי להתיר סטייה מהוראות הסעיפים 20 ו-22, אם נראה לו שסדרי העבודה או שתפקידו או טובתו של העובד מחייבים או מצדיקים זאת. הוראות הסעיפים 14 (א) ו-15 חלות על היתר על פי סעיף זה.

פרק ששי : פיקוח וענשים

סמכויות
מפקח עבודה

24. (א) סמכויותיו של מפקח עבודה, ביחס לכל מקום שיש לו יסוד להניח כי מועבד בו עובד, הן כסמכויותיו של מפקח לפי סעיף 10 (1) לפקודת מחלקת העבודה, 1943.

(ב) מפקח עבודה רשאי לחקור כל אדם הנמצא במקום שאליו בא מפקח העבודה בתוקף סמכויותיו לפי סעיף קטן (א), בכל ענין הנוגע לחוק זה, אך לא ידרש אדם ליתן תשובה או עדות העלולה לגלגל עליו אשמה.

מפקח עבודה רשאי לרשום בפרוטוקול את תשובותיו והודעותיו של הנחקר.

(ג) דין פרוטוקול שנרשם בהתאם לסעיף קטן (ב) כדין הודעה שנרשמה בהתאם לסעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) והסעיפים 3 ו-4 לאותה פקודה חלים עליו.

25. (א) מעביד חייב לנהל פנקס בדבר שעות עבודה, שעות מנוחה שבועית, שעות נוספות, גמול שעות נוספות וגמול עבודה במנוחה השבועית, ובו יירשמו הפרטים שייקבעו בתקנות.

פנקס שעות
עבודה וכו'

(ב) שר העבודה יקבע, בהודעה שתפורסם ברשומות, את סוגי המעבידים שעליהם יחול סעיף זה.

26. (א) מי שהעביד בניגוד לחוק זה או שלא בהתאם לתקנות או להיתר שניתנו לפיו, דינו — קנס עד חמישים לירות על כל עובד שהועבד כאמור או מאסר עד חודש אחד או שני הענשים כאחד.

ענשים

(ב) מי שהפריע למפקח עבודה להשתמש בסמכויותיו, מי שסירב להשיב לו על שאלה שהוא חייב להשיב עליה, וכן מי שלא הציג היתר לפי סעיף 15 (ב), דינו — קנס עד חמישים לירות או מאסר עד שני שבועות או שני הענשים כאחד.

27. (א) חברה, אגודה שיתופית או כל חבר אנשים אחר, שהעבידו בניגוד לחוק זה או שלא בהתאם לתקנות או להיתר שניתנו לפיו, רואים כאחראי לעבירה גם כל חבר הנהלה, מנהל או פקיד של אותו חבר אנשים ואפשר להביאו לדין ולהענישו כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח אחד משני אלה :

אחריותם של
חברי הנהלה
ושל מנהלים

(1) שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ;

(2) שנקט בכל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שהוראות חוק זה בקשר לעבירה הנידונה יקוימו.

28. בחבורת עובדים, בין שהיא גוף מאוגד ובין שאינה גוף מאוגד, רואים את כל אחד מבני החבורה כעובדו של האדם שמסר לחבורה את העבודה, אם היו רואים אותו כך אילו היה קיים קשר ישיר בינו ובין כל אחד מבני החבורה.

דיו חבורת
עובדים

¹ חוקי א"י, כרד א', מרק ז"ד, עמ' 489.

29. שופט שלום הוא המוסמך לדון בכל תביעה על פי חוק זה ורשאי הוא להטיל את הענשים שבסעיף 26.

בית המשפט המוסמך

פרק שביעי: הוראות שונות

30. (א) חוק זה אינו חל על העבדתם של:
- (1) שוטרים במשטרת ישראל;
 - (2) עובדי המדינה שתפקידם מחייבם לעמוד לרשות העבודה גם מחוץ לשעות העבודה הרגילות;
 - (3) יורדי ים ועובדי דיג;
 - (4) אנשי צוות אויר;
 - (5) עובדים בתפקידי הנהלה או בתפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אמון אישי;
 - (6) עובדים שתנאי עבודתם ונסיונותיה אינם מאפשרים למעביד כל פיקוח על שעות העבודה והמנוחה שלהם.
- (ב) נתעוררו חלוקי דעות אם עובד שייך לאחד מסוגי העובדים שחוק זה אינו חל על העבדתם, רשאים העובד, המעביד, ועד העובדים במקום, אם ישנו, או מפקח עבודה, לבקש את הכרעת שר העבודה והוא יכריע בדבר לאחר ששמע את הצדדים ולאחר שהתייעץ עם ועד העובדים, אם לא הועד הוא שביקש את ההכרעה.
31. לענין חוק זה דין עובד המדינה כדין כל עובד אחר.
32. שר העבודה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, לרבות תקנות בדבר הדרכים שבהן יביא מעביד לידיעת עובדיו את הוראות חוק זה.
33. שר העבודה לא יתקין תקנות לפי הסעיפים 4, 8 ו-19, לא יתן היתר כללי לפי הסעיפים 11, 12 ו-23, לא יתן צו לפי סעיף 13 ולא ישתמש בסמכויותיו לפי סעיף 25 (ב), אלא לאחר התייעצות עם ארגון העובדים הארצי המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים ועם ארגונים ארציים רפרזנטטיביים של מעבידים שלדעת השר הם נוגעים בדבר.
34. שר העבודה רשאי להעביר את הסמכויות הנתונות לו על פי חוק זה, חוץ מן הסמכויות להתקין תקנות, ליתן צו לפי סעיף 13 או היתר כללי לפי הסעיפים 11, 12 ו-23 ולפרסם הודעה על העברת סמכויות תפורסם ברשומות.
35. חוק זה אינו בא למעט מכל זכות הנתונה לעובד על פי חוק, הסכם קולקטיבי, חוזה עבודה או בוהג.
36. סעיף 495 מהמג'לה — בטל.
37. תקפו של חוק זה הוא מיום כ"ו באלול תשי"א (20 בספטמבר 1951).

המדינה כמעביד

ביצוע ותקנות

חובת התייעצות

העברת סמכויות

שמירת זכויות

ביטול

תחילת תוקף

פנחס לבון
שר החקלאות
ממלא מקום שר העבודה

משה שרת
שר החוץ
ממלא מקום ראש הממשלה

חיים ווייצמן
נשיא המדינה